

Onze eerste ontdekkingstocht maakten Lukas en ik in pyjama en op blote voeten. Het was zondagochtend. Mijn moeder lag nog te slapen, maar we konden zo naar buiten lopen; de winkeldeur zat niet op slot. We zouden natuurlijk geen vuurspuwende bergen tegenkomen of aapjes, zoals onze vader aan de andere kant van de wereld, maar misschien vonden we wel een speeltuin met trampoline, of was er ergens een circus neergestreken en zagen we wilde dieren. Omdat het nog vroeg in de ochtend was, mochten we misschien de leeuwen voeren of de olifanten aaien. Lieten we meteen ons kunstje zien aan de directeur, de ‘dubbeldekskoprol’. Als hij dan vroeg of we in het circus wilden werken, zou ik ja zeggen.

Lukas hoopte op een luchtballon ergens in een park, die ons een stukje zou meenemen. Hij zou goed kijken hoe de ballon bestuurd werd, dan konden we later zelf naar Indonesië vliegen. En anders mochten we misschien wel met iemand meevaren door de grachten.

We wisten niet wat we zouden meemaken, daarom moesten we op alles voorbereid zijn. Misschien bleven we lang weg. Water zouden we wel vinden bij de fonteintjes in de stad. En in een noodgeval konden we altijd nog ergens aanbellen en een glaasje vragen. Maar eten moesten we zelf meenemen.

Ik pakte twee theedoeken uit het aanrechtkastje en legde ze opengevouwen op tafel. Voortvarend pakte Lukas de afwasborstel en legde hem ernaast.

‘Wou jij gaan afwassen op ontdekkingstocht?’

‘Als jij afdroogt, was ik wel af.’

‘We gaan helemaal niet afwassen. Die theedoeken zijn onze knapzakken. Daar knoop je eten in en dan hang je ze over je schouder. En als we gaan eten is die doek picknickkleed en daarna servet.’

‘En als alles op is, een handdoek voor als we gaan pootjebaden.’

‘Ja, en als de zon te fel schijnt, maak ik er een petje van voor op je kop.’

Lukas lachte en trappelde ongeduldig. ‘Gaan we nou?’

‘Neehee! Eerst nog het eten.’

‘O ja. Appels?’

‘Ja, leg er maar op, dan zoek ik nog wat in de kastjes.’

Ik trok een stoel van tafel en verschoof hem naar de ingebouwde kast, waar de broodtrommel stond en waar mama haar bonen en granen bewaarde. Boterhammen sloeg ik over; geen zin om de homp zuurdesembrood te snijden. Ik vond een pot met krenten en een met hazelnoten. Ik vulde er twee papieren boterhamzakjes mee en draaide de bovenkant dicht als een toffeepapiertje.

‘Vang!’ Ik liet de zakjes in Lukas’ handen vallen.

‘Is dit genoeg?’

‘Nee, we moeten geen honger lijden onderweg. Nog even in de koelkast kijken.’

Ik sprong van de stoel, maar Lukas rende al en vond een diep bord met een restje van de vorige avond: hartige gierstkoekjes.

‘Lekker. Stop maar in een zakje, dan zijn we klaar. En zullen we één ding afspreken?’

‘Wat dan?’

‘We redden elkaar als we in nood zijn. Bij die leeuwen of zo.’

‘Tuurlijk! Dat hoef je nooit meer te zeggen.’

Ik hield van mijn broertje, dat voelde ik aan het opgroeien van mijn hart. Ik knoopte de punten van de theedoeken bij elkaar en gaf hem er een. ‘Dan gaan we. Dag huis, tot later, maar we weten niet wanneer...’

Ik liep naar de voordeur. Lukas aarzelde, rende toen naar de badkamer en kwam terug met een rol wc-papier.

‘Die kunnen we afrollen, dan hebben we een spoor en raken we de weg niet kwijt.’

Voor de deur begon hij de rol meteen ijverig af te wikkelen. Hij moest wel tien keer draaien om één stap vooruit te kunnen zetten. Zo waren we over een halfuur nog de straat niet uit.

‘Houd jij het uiteinde maar vast Lukas, dan laat ik hem wel draaien,’ zei ik, en ik pakte de rol over, legde hem op de grond en gaf er een schop tegen. Hij schoot een stukje door de lucht en rolde toen over de stoep, via de goot, onder een geparkeerde auto. Ik ging op

mijn buik liggen en viste hem eronder vandaan. De rol om mijn wijsvingers laten draaien ging beter; ik kon nu zelfs rennend vooruit.

‘Nou mag ik,’ riep Lukas, hij nam het van me over en rende naar de snackbar op de hoek. Tevreden keek ik naar de langer wordende verbindingslijn. Overal waar wij kwamen, zouden we een spoor achterlaten. Lukas ging de hoek om. Het papier trok strak, bleef haken achter de trapper van een fiets tegen de muur en brak.

‘Stop!’

Hij bond het nieuwe uiteinde rond de paal van een verkeersbord en we renden samen verder, de wijde wereld in, langs de Noorder speeltuin en de Lindenstraat, tot de Lindengracht. Daar stonden we ineens met een kaal kartonnetje, verbaasd dat je met een wc-rol maar zo’n klein stukje kon reizen.

Het spoor was voor niets geweest; tot hier kenden we de weg nog wel. Op de Lindengracht zat Jan Keijzer, de ouderwetse kruidenier waar ik voor mama soms koffie op de pof moest halen.

‘Niks aan te doen, Lukas, vanaf nu gaan we goed opletten. Want we moeten verder als we iets nieuws willen ontdekken.’

‘Maar dan gaan we alleen rechtdoor.’

‘Goed, behalve als we niet verder kunnen, dan gaan we even rechts en zo snel mogelijk weer links om verder rechtdoor te gaan.’

We staken de Lindengracht over, liepen rechtdoor en botsten na één blok al tegen de Goudsbloemstraat op. We gingen rechts, links en heel lang rechtdoor.

Op de Palmgracht kregen we honger; we hadden nog niet ontbeten. Op zoek naar een plek om te zitten, zagen we een vrouw een houten deur openen. Erachter was gras.

‘Is dat een parkje?’ vroeg ik.

‘Nee, de binnentuin van het Bossche Hofje. Hier wonen alleen maar vrouwen.’

‘Mogen we even binnen kijken?’

De vrouw monsterde onze pyjama’s en blote voeten. ‘Passen jullie op dat je niet in glas trapt?’

‘Tuurlijk.’

‘Hadden jullie vanochtend geen tijd om je aan te kleden?’

‘Nee, we wilden meteen op ontdekkingsstocht.’

‘Ontdekkingsstocht?’

‘Ja, daarom willen we het hofje ook bekijken.’

‘Aha. Nou, het is maar klein hoor. Maar als je heel stil bent en de dames niet wakker maakt, mag je wel even binnen kijken.’

We liepen de vrouw achterna over een bemoest klinkerpad dat in een vierkant langs de kleine huizen liep. Aan sommige vensterbanken hingen plantenbakken met geraniums. In het midden was een klein grasveld met een hek eromheen.

‘Nou, ik ga naar binnen hoor. Ik heb er een nachtdienst op zitten en ga nu fijn slapen. Dáág. Trek je de straatdeur wel goed dicht als je zo weer weggaat?’

We klommen over het hek, gingen in het gras zitten en knoopten onze knapzakken open. Dit was een prima plek om te picknicken. Lekker rustig en in de natuur. Zó’n prima plek, dat we alles in één keer opaten.

Toen we weer op de Palmgracht stonden en de hofdeur in het slot was gevallen, stapte Lukas in de hondenpoep. ‘Blèèh!’ riep hij verontwaardigd. De poep kwam tussen zijn tenen omhoog. Het zag er zo vies en grappig uit, dat we in onze pyjamabroek plasten van het lachen.

‘Nu kan ik die theedoek goed gebruiken.’

‘Nee, ben je gek! Veeg je voet maar schoon aan de stoep, dan gaan we gauw naar de Lindengracht. Daar mag je zoveel wc-papier gebruiken als je maar wilt, de hele slinger desnoods.’

We hadden een hofje ontdekt. Dan kwamen die gratis trampoline en het circus de volgende keer wel.

Die volgende keer, een paar dagen later, kwamen we echter niet ver. De koperen geitenbelletjes aan de winkeldeur rinkelden vrolijk toen we naar buiten stapten. Het was een aangename zomerdag. De zon kriebelde op mijn armen en het felle licht deed de witte gevel van ons huis stralen in de grauwe straat. We waren net verhuisd van een bovenwoning in de Hemonystraat naar dit huisje met tuin, dat in

een oude buurt met scheefgezakte huizen stond. Van de ergste krotten stond alleen nog de benedenverdieping overeind. Of er waren loodsen voor in de plaats gekomen waarin bedrijfjes zaten; een houtzagerij naast ons, een garage, koffiebrander en matrassenopslag verderop.

We slenterden richting Noordermarkt. Halverwege de straat, midden op de stoep, stond een dampende emmer sop. We keken een vrouw op de rug, of eigenlijk op de kont. Voorovergebogen schrobde ze met korte, fanatieke halen haar stoepje schoon. Ze had roze instapsloffers aan en bruinige pantykousen die tot haar knieholten kwamen. Daarboven begonnen twee bleke dijen met bubbelige huid en paarse aders zo dik als regenwormen. Nog iets hoger spande een nylon bloemetjesjurk om haar omvangrijke achterwerk. Stilletjes lachend wees ik ernaar. Maar Lukas riep meteen vol ontzag: 'Wat heb jij een dikke billen!'

De vrouw draaide zich naar ons toe. Ze had krulspelden in haar paarsgrijze haar en daar een netje overheen. Haar gezicht was rood aangeloopen. Van het vooroverstaan, hoopte ik nog. Toen schalde haar schelle stem door de straat: 'Brutaal schorem!'

Alsof ze daarmee een startschot had gegeven, rolde er een stortvloed van plat Amsterdamse scheldwoorden en ziektes over ons heen. Het leek of ze er niet over na behoefde te denken, met hoge snelheid ratelden ze uit haar mond. Geschrokken pakte Lukas mijn hand. Ik hield hem stevig vast, zodat ik hem kon meetrekken als het nodig was. Overal in de straat schoven nu ramen omhoog via piepende katrollen. Buurvrouwen hingen half naar buiten, de ellebogen op de vensterbank. Alleen onze overbuurvrouw keek quasidiscreet de andere kant op. Via twee spionnetjes kon ze toch de hele straat in de gaten houden.

'Een pak rammel kunnen ze krijgen,' snerpte de vrouw nu tegen de burens, terwijl ze haar schrobborstel naar ons ophief.

'Maaama!' riep ik ineens.

'Haal je moeder maar, schijtluis!'

Mijn moeder kwam naar buiten en rende naar ons toe.

‘Je moet je aso kinderen opvoeden,’ werd haar al toegeschreeuwd.  
‘Wat hebben jullie gedaan?’

‘Lukas zei alleen maar dat ze dikke billen heeft.’

Mijn moeder probeerde de vrouw te temperen. ‘Dat was geen prettige opmerking voor u. Jonge kinderen zeggen vaak wat ze denken. Ze zijn nog puur en eerlijk; dat is ook een kracht.’

Mijn tenen kromden in mijn sandalen bij het horen van haar zachte g. Iemand die ‘kracht’ zo uitsprak, had die niet. De buurvrouw zou gehakt van haar maken. Gehakt, met een gewelddadig harde ‘g’.

Ik hoorde mijn moeder erop aandringen ‘rustig met elkaar te praten’. Maar het venijnige gekijf van de buurvrouw zwol juist aan, zo hard dat het ook de achterste rijen van het straattheater zou bereiken. Deze vrouw sprak voor een publiek en dat liet ze zich niet afnemen. Uit de ramen werden commentaren en ongezouten meningen geschreeuwd. ‘Die import heeft nog kapsones ook.’ ‘Ze praten netjes en dan denken ze dat ze heel wat zijn.’

Mijn moeder stuurde ons naar binnen. Ongerst en met trillerige benen gluurde ik door de ruitjes van de winkel deur of haar niets werd aangedaan. Even later droop ze af. Met geheven hoofd, dat wel, tot aan de voordeur. De koperen belletjes klingelden haar aftocht in het rond.

‘Ja, ga maar naar je paleisie,’ schreeuwde de buurvrouw haar na.

‘Paleisie...’ herhaalde mijn moeder schamper. ‘Een poppenhuis van een paar honderd jaar oud, zal ze bedoelen.’

Ze staarde voor zich uit.

‘Paleisie...’ mompelde ze nog eens, maar nu klonk het of het woord op z’n plaats viel. ‘Dat is het dus: de kift. Die vrouw woont waarschijnlijk op tweehoog achter. En dan kom ik – een alleenstaande moeder van buiten – en krijg zomaar een heel huis. Ha, en wat voor een... Een monumentje met verrotte fundamenten.’ Dat laatste klonk als een liefkozing en sneer tegelijk.

Ik hoorde de vrouwen buiten napraten. Zelfvoldaan, opgeladen en met hard gelach. Binnen liet mijn moeder zich op een stoel aan de

keukentafel zakken. Ze huilde stilletjes. In dit vijandige gebied moest ze het in haar eentje zien te rooien.

## 2

Mijn ouders gingen scheiden toen ik zes was, maar het woord 'gescheiden' mochten mijn broertje en ik niet uitspreken. 'Wat je woorden geeft, bestaat,' zei mijn moeder.

Ze woonden weliswaar in verschillende huizen in verschillende landen in verschillende werelddelen, maar ons gezinnetje bleef 'heel!'. Waar ter wereld hij ook was, papa blééf onze vader en mama's grote liefde, dus hij hoorde bij ons.

'Hij is áltijd welkom, de deur staat áltijd voor hem open,' herhaalde ze vaak.

'Mama...' Ik pakte haar kin en tilde het hangende hoofd naar me toe. 'Kijk eens naar mij.' Ze keek.

'Wij houden heel veel van jou hoor, Lukas en ik. Wil je voelen hoeveel? Ga maar eens staan.' Ik trok haar omhoog, sloeg mijn armen om haar heen en drukte haar op mijn allerhardst tegen me aan.

'Oef, wat veel. Wat hartverwarmend!'

'En hoeveel houd je van ons?'

'Nog veel meer. Maar dat durf ik je niet te laten voelen, anders verpletter ik je misschien.'

'Nee hoor, ik ben heel sterk, laat maar voelen.'

'Ik laat het je wel voelen in zachtheid. Doe je ogen maar dicht.'

Ze aaide zo zacht over mijn gezicht, dat ik alleen de warmte van haar verplaatsende hand voelde, die af en toe een haartje raakte.

'En van papa?'

Haar hand aaide in de lucht alsof ze zijn gezicht raakte. Die luchtverplaatsing zou helemaal zacht bij hem aankomen. Hoe zachter, hoe sterker.

'Hoe hebben jij en papa elkaar eigenlijk leren kennen?'

'In de wasserette.'

Ik schoot in de lach, zoiets had ik niet kunnen verzinnen! Ik zag de wasserette in de Tweede Lindendwarsstraat voor me. Met langs de wanden draaiende wasmachines en een rij plastic kuipstoeltjes in het midden.

‘Maar hoe werd je dan verliefd?’

‘We raakten in gesprek en vonden elkaar meteen interessant. Je vader was net terug uit Afrika en ik was net terug uit Parijs. We bleken allebei in de Jordaan te wonen. Ik had een benedenwoning op een hoek van de Bloemgracht en hij woonde in de Egelantiersstraat op nummer 11, de plek waar jij krap een jaar later werd geboren. Je had een heel mooi babykamertje; je vader had de wanden behangen met aluminiumfolie, dat glinsterde en ritselde als de wind onder de ramen door blies.’

‘Maar wat vond je leuk aan papa, toen je hem in de wasserette zag?’

‘Je vader had vuur in zijn ogen. Dat heb ik altijd mooi gevonden, vanaf het moment dat ik hem ontmoette op die warme septemberdag in 1965. Hij kon ook heel charmant en lief zijn. Ik herinner me nog goed dat hij ineens opsprong en wegrende. “Ik ben zo terug,” riep hij over zijn schouder. Even later stapte hij de wasserette weer binnen met twee ijsjes.’

‘Welke smaak?’

‘Ja, dat weet ik niet meer hoor, dat is toch niet belangrijk?’

‘Jawel. Dat is nou echt iets wat ik leuk vind om te weten.’

‘De smaak ijs heeft toch niets te maken met wat ik voor je vader voel?’

‘Chocola of citroen geeft toch een heel ander gevoel?’

‘O. Nou, even denken, ik geloof dat het vanille was.’

Ik zag het voor me. Ze zaten naast elkaar op oranje plastic stoeltjes. Om hen heen draaiden sokken, handdoeken en onderbroeken hun schuimende rondjes achter de raampjes, maar zij hadden alleen oog voor elkaar. Zo begon hun liefde: met krakende hoorntjes, de zachte geur van vanille en schone was.

‘En toen?’

‘We zijn de hele dag bij elkaar gebleven. En ook die nacht. Terwijl ik sliep is je vader weer uit bed gestapt. Hij kon niet slapen, zo vol was hij van onze ontmoeting en hij is een schilderij voor mij gaan maken. Toen de zon opkwam, wekte hij me met koffie en een cadeau. Het schilderij was een huwelijksaanzoek. Hij vertelde me de betekenis van alles wat hij geschilderd had. Het begon met een yin-yangteken in het midden; de tegengestelden die niet zonder elkaar kunnen en samen een cirkel vormen. Als water en vuur, dag en nacht, zo konden man en vrouw elkaar ook aanvullen, in evenwicht houden en samen een eenheid vormen. Hij schilderde vier harten om het teken. Zodat liefde deze eenheid samenhiield en naar alle windrichtingen zou uitstralen. Samen vormden de harten een klavertje vier, het symbool van geluk. Zo bouwde hij het schilderij op vol symboliek; het werd groter en groter, tot ook het universum erin was ondergebracht. Ik was diep onder de indruk van zijn spiritualiteit en zei meteen volmondig “Ja”. Op nieuwjaarsdag, ik was inmiddels zo’n drie maanden zwanger, gaf je vader me opnieuw een cadeau. Hij nam me mee naar de Dam en wees naar de kinderkopjes, die als een kring van uitdijende golfjes waren neergelegd. Hij liep naar de steen die het middelpunt vormde en wrikte die los. “Als je blijft,” zei hij. “Ik geef je het centrum, van het centrum, van het centrum, van het centrum, van het centrum van het centrum, van het centrum van het centrum! De middelste steen van de Dam, in het centrum van Amsterdam, de hoofdstad van ons land, het centrum van Europa en de wereld. Want hier in Magisch Centrum Amsterdam gebeurt het. Jij en ik, wij samen, vormen nu het middelpunt van de wereld.”

Het was fijn dat mama weer aan leuke dingen dacht.

‘En toen jij zes maanden was, vertrokken we naar Marokko, waar we een halfjaar woonden in de paleistuin van de koning.’

Ik kende een foto uit die tijd, genomen ergens aan zee, tijdens een tussenstop in Spanje. Daarop zag ik een jonge man en vrouw die samen een baby vasthielden. De zon viel op hun gezicht. Er was geen wolkje aan de lucht.

Die mollige baby was ik. In een badstof hansopje zat ik op de linkerarm van mijn vader, steunend tegen zijn geelwitte bloemetjesoverhemd. Zijn grote rechterhand bedekte mijn buik en luier en aan zijn ringvinger zat zijn trouwring nog. Mijn moeder vlijde zich tegen ons aan. Als om de drie-eenheid te benadrukken, had zij haar rechterhand tegen die van mijn vader en tegelijk tegen mij aangelegd. We glimlachten alle drie.

*Dec. 66* stond er op de witte rand van de foto. Het was een van de weinige foto's waarop ik met mijn beide ouders stond.